

ԼԵՋՈՒՍԲԱՆԱԿԱՆ

Գ Ա Յ Թ Ա Կ Ղ Ի Ս

Փառստոս Բիւզանդ. Պատմ. տպ. վնեւ. 1865, էջ 126
 Կիրակոս Փանճակեցի » » » 1889, էջ 47

Ամենածանօթ բառ մըն է ցայրակիլը, և սակայն ծպտեալ երեւոյթի տակ ալ ներկայացած ըլլալով մեզի, յաջողեր է նոյն իսկ զՀայր Ալիշան զայնակդեցնել։ Փառստոս Բիւզանդ կը պատմէ. «Բզստոհման Ռշտունեաց և զտոհմն Ռրծրուսեաց բառնային ի միջոյ առանց ամենայն փնասու և յանցման»։ Յայնմ ժամանակի ի ցայրակի զտանէին ի դայեակս մանկունս փախստեայս» ևայն։

Նոտրագիր բառը մտածել կու տայ իւր իմաստի մասին. — և ահա «Ուղղագրութիւնը ազգային մատենագրաց»ի մեծագոյ Հեղինակը (Հ. Գարբ. Նահապետեան, վնեւտիկ, 1907, էջ 67) օրինակողի վրէպակ համարելով՝ կ'առաջարկէ ուղղել՝ զպոտոգոյի։

Ուրիշ տեղ մ'ալ կը հանդիպինք մի և նոյն իմաստով գործածուած րպ'արմաստին — Կիրակոսի «Պատմութիւն Հայոց»ին մէջ — որ նոյնպէս իւր անսխալութեանը մասին տատամսիլ կու տայ, Այս զբքին առաջին տպագրութիւնը «ի լոյս ընծայեաց Ոսկան Տէր Գէորգեան Յովհաննիսեանց Երևանցի» ի Մոսկուա, ի տպարանի Արեւեկեան Լեզուաց Ճեմարանի Տեսրց Լազարեանց, 1858»։ Բացի այս չափերտի մէջ առնուածէն՝ ուրիշ ոչ մէկ տեղեկութիւն ունինք հրատարակչէն թէ արդեօք ինչ ձեռագիրներու կամ ձեռագրի վրայէ կատարուեցաւ, և այլն։ Նոյն այդ «տպագրութիւնն արտատպուած է» 1910ին՝ Թիֆլիս, (Ղուկասեան մատենադարան Գ. — տպ. Օր. Ն. Աղանեանի)։

Հին տպագրին էջ 139 (Իսկ նոր. 225) կը կարդանք. «Զիշխանութիւն նորա (== Խանէի) վարէր որդի նորա, և ոչ էին կարող զգէմ ունել անհնարին բըրոյն և

կելոյ. վասն այնորիկ անձնապահ եղեն ամենեքեան, գաղթեալք յամրոցս, ո՛ր և կարացին»։

Ունինք նաև միջանկեալ տպագրութիւն մը նոյն Պատմութեան՝ լոյս տեսած Ս. Ղազար՝ 1865ին «Լուսարանեալ» Հայր Ալիշանի ձեռքը՝ թէև պատկառելի Հանձարը (ինչպէս նաև շատ մը այլ հրատարակութեանց վրայ) իւր անունն ալ — գէթ տառացի — դրոշմել՝ սնապարծութիւն հաւարեր է։ Հ. Ալիշան իւր բազմամուտ և երկար Յառաջարանին մէջ կը գրէ. Մեր ձեռքը հասած գաղափարներն «որք երեք միայն էին, և ոչ մին ի նոցանէ հին կամ զգաստ գրչութիւն, . . . նստրագիրք ժէ դարու, բազմասխալք և թերաբանք. վասն որոյ հարկ համարեցաք ուրեք թողուլ որպէս և էրն և ուրեք ուղղել զյայտնի վրէպակս՝ որպէս անկն էր լինել, և զթերի բառն յաւելուլ նոտրացի դրոշմելով, կամ ի փակագծի ամփոփելով զթերին՝ զոր առաք ի Գ օրինակէ. և է սա անսեթեմ տպագիրն փոքրադիր յիսկանայ (. . . և այլն), առանց ինչ բնաւ ծանօթութեան զսկզբնագիր գրոցն. որով՝ թէպէտ և բազում ուրեք ընտիր քան ըզմերան երեքեալ նորա օրինակն, այլ ոչ կարացաք համօրէն վստահ լինել, ոչ գիտելով զչափ հաւատարմութեանն կամ զուղղագրութեան զոր արժանն իցէ համարեալ վարել յիւրում տպագրին. վասն որոյ և ուրեք ի ստորև ի լուսանցս գրոցս նշանակեցաք զտարածայնութիւն սորա ի մերոցս, որպէս և զմերոց օրինակաց ի նորայոյն, կամ զսխալ սոցա. նշանակելով որպէս ի Վարդանայ պատմութեանն, ՕՍ, և իմանալով զամենայն օրինակսն, և այլն։ Արդ՝ վերոյիշեալ հատուածի ընդձեռուած բառն ալ հին տպագրին համաձայն գաղթեալ դնելով (էջ 126) կը ծանօթագրէ. ՕՍ. ցայրակիւլ, սակայն եթէ յիշէր նաև Փառստոսի անսեթեմ խօսքը, պիտի մերժէր անշուշտ Գաղթեալը՝ ապահովագրելու համար նաև Գաղթակիւն, որոնք երկուքն ալ փոխադարձ լոյս կու տան իրարու։

ԳԱՅԹԱԿԴԻՄԸ՝ բացի բառգիրքներու տուած ամենածանօթ իմաստներէն՝ սերտ առնչութեամբ՝ կը նշանակէ նաև

1. - Փախչիլ (տեղ մը) իյնալ. խուսափել.

Սահմակելով (տեղ մը) իյնալ. ճողօպրիլ.

Աս'դին ան'դին իյնալ, թափառիլ յամէն ծակ'ծուկ մտնել,

(Գաղտագողի) փախչիլ ազատիլ. փախչելով գաղթել.

Թողնել հեռանալ. վտարանդիլ.

Ուրիշ պարագաներու և ուրիշ խօսքերու մէջ (մանաւանդ ըստ արդի առման).

2. - Խուռ գաղափար կազմել (մէկու մը վրայ)

Վատ տպաւորութիւն ունենալ.

Յաժ կամ յոռի կարծիքի մէջ իյնալ. (Մէկու մը վրայ) ունեցած համարումը կորսնցնել.

Յուսախաբ ըլլալ.

— և այլն:

Յամենայն դէպս փախչիլ և իյնալ բառերու իմաստը իւր տակը կը հովանաւորէ:

Իսկ «Գործ գայրակդելի» ըսել է՝ Գործ խոսափելի, (ուսկից պէտք է փախչիլ հեռու տեղ իյնալ). և Գայրակդելիսն է խորշելի կամ չար գործ՝ ուսկից ամէն ոք կը փախչի (կ'իյնայ հեռուն):

Հ. Գր. Արշէ-Կ

ԱՆՁԻՆԻՆ ԱՂՄՈՒԿԸ

Գիշերին մէջէն աղմուկն անձրևին կը յիշեցընէ լացող հոգիներ, Ուր հետըզհետէ յոյսեր կը մարին, Ու կ'անհետանան ոսկի պատրանքներ:

Փողոցներուն մէջ՝ ուր մութն չորած Լուս գեղեցկութեամբն իր սարսափելի,

Անօթի, հիւանդ շուններն են պառկած, Աղմուկն անձրևին տակաւ կը մարի՝

Բայց նորէն, ափսոս, խաւարին մէջէն կորած պատկերներ կը վերածընին, Յեխին մէջ ինկող շուններ կը հաչեն, Մահուան դող ունի ժպիտը լուսինն:

— Ախ, ինչ լաւ կ'ըլլար, գերեզմաններ թաց,

Ձեր լրուութեան մէջ հոգիս պարպւէ՛ր, Իրբե թունաւոր բաժակ մը յորդած, Ուր կեանքը միայն ձանձրոյթ է ծըննր... ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱԹ

«Երազներ-ճառագայթներ»

Անտիպ

Գ Ե Ղ Ե Յ Կ Ո Ւ Ք Ի Ն

Գեղեցկութիւն, քու մեհեանիդ մարմարէ կ'ուզեմ բերել բոլոր վարդերը գարնան՝ Ու ծննդադիր՝ ուխտաւորի մը նըման, Հընչեցընէ՛լ քննար մ'ուսկի լարերէ:

Գեղեցկութիւն, ծիրանի շիթն աստղերէ կաթած մեղմիկ մազադաթի մը վըրան, Հուժկու թըռիչքն արուեստներու Մըտածման,

Ատրուշան՝ զոր միտքն Հանճարին կը վառէ:

Արձանիդ քով՝ ուր Արշալոյսն է փրոուեր, Թո՛ղ որ պարպեմ յակիւթներու կողովնէր,

Եւ իմ հոգին, իրբե բաժակ մը լոյսի,

Բիւրեղի պէս վըճիտ, լեցուն Արևով, Քու ջըլացման դողըղդանքին մէջ հոսի Երգի մը պէս դաշնակօրէն հատնելով... ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱԹ

«Հնչեանքն ու ոսկի բոցեր»

Անտիպ